

ibidem, verb. judicare, significare, & arguit cap. 1. in princ. de probabilitate, feud. alien. per Frideric. lib. 2. tit. 55. feudorum. Hancem rem post alios, quos recitant, latifimè utramque in partem persequuntur Thadeus Piso d. lib. 1. cap. 6. n. 13. & Andr. Tiraq. in tract. de privilegiis pia causarum. & priviliegiis, 78. ubi circa finem hanc opinionem & commun. & aquiorum esse pronuntiat. HARF.

QUESTIO VI.

SUMMARIUM.

EX CLARO.

- * Solemnitates juris civilis an sint sublata in testamento ad pias causas.
  - 2 Et an sufficiant duo testes.
  - 3 Et an requiratur, quod testes sibi rogati.
  - 4 Et an mulier possit esse testis in testamento.
  - 5 Et an valeat dispositio captioria ad pias causas.
  - 6 Et quid si testator similes dicat, committit dispositio Titii omnia bona mea.
  - 7 Et an testamento meo conditum ad pias causas valeat.
  - 8 Et an in testamento ad pias causas requiratur, quod filius aliquid relinquatur titulo influentis.
  - 9 Et an huiusmodi testamenta sive sine antea etiam quod legata laici faciat.
- Ex Additionibus.
- * Num per dispositionem i. l. C. de sacrof. Eccl. omnis solemnitas juris civilis in testamento ad pias causas sublata censeatur.
  - 2 Iuri canonico, si de causis piis agatur, in iure quo foro standum.
  - 3 In reliktis ad pias causas duo sufficiunt testes.
  - 4 Piz causa que dicuntur.
  - 5 Testamentum factum coram parochio, & duobus testibus valer.
  - Idem coram judece, & inter liberos. ibid.
  - 5 In testamento ad pias causas cur rogatus testis non requiratur.
  - 6 Mens, & intellectus c. relatum, 11. de testam.
  - 7 Au[m] mulier possit esse testis in testamento ad pias causas.
  - 8 Femina in causa etiam criminalibus a testimonio non repellitur.
  - 9 Nunquid dies femina in testamento ad pias causas sufficiet, remissio.
  - 10 Dispositio testatoris captioria valeat in reliktis ad pias causas.
  - 11 Libertas piz causa conferit.
  - * 11 Testamentum loquenter per verba, non & sic, tantum an valeat.
  - 12 Favore piz causa testamento nunc conditum valeat.
  - 13 In dispositionibus ad pias causas attenduntur ius divitiae, vel genitium.

Fuit etiam + dubitatum, ex quo text. in d.l. 1. C. de sacrof. Eccl. concedit, quod liberè possit relinquere Colligies & locis piis. Nunquid per dispositionem illius legis conseruantur in testamento ad pias causas solemnitates omnes solemnitates juris civilis? Respon. quod non. Ita tenet gl. in d.l. 1. in verb. causa, & est communis opin. ut dicit. Jaf. in tract. leg. 1. in lectura Padua. n. 22. Besset. in repet. d.l. 33. Hanc etiam opin. gl. dicit communiter teneri Bart. in lecit. d.l. 1. in ultimis verbis, licet ipso postea in repet. teneat contrarium. Non enim (1) est verisimile, quod Imperator unico verbo incidente dicto voluerit tollere omnes solemnitates a jure introductas. Est autem in se vera illa conclusio, quod in testamento ad pias causas non requiruntur solemnitates juris positivi, sed sufficiunt solemnitates, juris gentium: & ita dicunt communiter Doctores, ut ac Cornel. conf. 307. in litera B. libro tertio. Ita enim statutum est per Sacros Canones in cap. cum ejus, & cap. relatum d.l. 1. de testam. quorum

dispositio servanda est, non solum in terris Ecclesiæ, sed etiam in foro Cœsariorum, ut elix infra quæst. 57. versic. Quæ quidem.

Hinc inferatur, quod licet + regulariter de jure communis requiratur in testamento numerus septem testium, ut dixi infra q. 56. tamen in (b) reliktis ad pias causas sufficiunt duo (c) testes. Ita (d) dicit Bart. in d.l. 1. n. 75. C. de sacrof. Eccl. & est communis opinio, ut testator Alex. in l. si eis amis, posse n. 5. vers. & tale reliktum, C. de pacis, & conf. 131. n. 2. libr. 7. que quidem est servanda tam in foro seculari, quam in foro Ecclesiastico, prout etiam communiter observatur, teste Jo. And. in dicit. cum omnes, quem refert Imola, ibi n. 12. in fi.

Secundo inferatur, quod + licet regulariter testes, in testamento adhibiti, debent esse rogati, ut dixi infra q. 58. tamen in (e) testamento ad pias causas non requiruntur, quod testes (f) sint rogati. Ita dicit Bart. in d.l. 1. n. 76. & est communis opin. ut dicit Rom. in repet. Aut. similiter C. ad l. Falcid. Alexand. in d. conf. 131. n. 2. lib. 7. Corn. conf. 149. in litera B.l. 2. & conf. 215. in litera R. eod. volum. uti dicit, quod plures Doctores, & majoris auctoritatis, tenent hanc partem, & conf. 307. in litera U. lib. 3. & conf. 259. in litera E. lib. 4. & in Aut. quod sine, n. 8. C. de testam. Socin. in reg. 240. in verb. Testes, quem refert Boer. decis. 34. num. 5. licet revera ille liber Regularum falso tributatur Soc. ut ex ipsius ore habuisse refutatur Socin. jun. ejus nepos, conf. 24. post n. 4. lib. 3. Giligel. de Bened. in t. part. repet. c. Rayninus fol. 154. n. 58. Paver. in §. sed hac quidem, n. 34. inst. de testa. & dicit Besset. in repet. d.l. quod hanc est communis sententia Legiflatum, & Canonist. licet hanc opin. de stricto jure non translat fine difficultate: tamen ex quo communiter ita observatur, teste Abb. in d. cap. relatum, el. 1. post numer. 3. de testa. non esset ab ea confundendo, aut judicando recedendum.

Tertio inferatur, quod licet + regulariter mulier non possit esse testis in testamento, ut dixi infra q. 55. vers. fcas. tamen, nihilominus in (g) testamento ad pias causas mulier potest adhiberi in testem. Ita dicit Bald. in lectura l. 1. n. 9. C. de sacrof. Eccl. & hæc opin. communiter tenetur, ut ait Giligel. de Bened. in d. c. Rayn. in t. part. fol. 154. n. 65. Quam etiam dicit esse communem Rom. in repet. d. Aut. similiter, in 16. speciali piz cause, circa ultimas voluntates: quem refert Alex. conf. 302. n. 6. lib. 7. Crott. in tract. de testib. n. 8. Baver. in §. testes, n. 11. & seq. Inst. de testam. Bello. conf. 13. post n. 8.

Quarto inferatur, quod licet ultima + voluntas captioria, scilicet, que pendet ex alieno arbitrio, vel in alterius arbitrio confertur, regulariter non valeat, ut dixi supra §. legatum, nihilominus in reliktis ad (h) pias causas valit dispositio testatoris captioria. Ita dicit Bart. in repet. d.l. 1. n. 64. & est communis opin. ut dicit Albas conf. 32. n. 3. lib. 2. A. lex. conf. 14. n. 7. lib. 1. quod consilium est ferre per eadē verba editū sub nomine Socini, inter consilia ipsius Socini. in t. volum. conf. 53. Hanc etiam dicunt esse communem opinionem Scribentes in l. captiorias, C. de test. milit. & in specie Dec. n. 18. & 20. & Jaf. n. 12. quem refert Parisi. conf. 83. n. 29. lib. 2. & conf. 45. n. 13. lib. 3. & conf. 89. n. 44. cod. vol. Idem dicit Jafon. conf. 110. n. 3. lib. 1. Giligel. de Bened. in t. parte repet. d.c. Rayninus fol. 139. post n. 8. vers. tertio fallit. Cum enim hæc sit timpera prohibito iurius civilis, ne scilicet ultima voluntates in alienum arbitrium conferantur, non impedit, quoniam ea non obstante valeant reliktia ad pias causas. Et hoc est magis communis opin. Canon. ut dicit Soc. conf. 49. n. 10. lib. 1.

Quoniam fortius, etiam si non appareat expressio testatoris voluntie testari ad pias causas, sed similes testator dicat, committit dispositio Titii omnia bona mea, licet videatur dicendum, quod tale testamen-

Lib. III. §. Testam. Quæst. VI.

II

tamentum tanquam captiorium non deberet sustineri, tamen favore pia causa valet, perinde ac si testatus fuisset expelle ad pias causas. Est causus mirabilis in c. cum tibi de testam. secundum lecturam Innoc. quae communiter tenetur per Legistas, & Canon. ut dicit Abb. ibi, n. 4. quem refert Cornel. conf. 156. in litera D. lib. 1. & conf. 302. in litera C. lib. 4. Et per hujusmodi verba censetur institutio hæres ille, in cuius dispositio ne ipsa ultima voluntas committitur, & intelligitur gravatus, ut ipsa bona distribuatur ad pias causas, secundum Innoc. in eod. c. cum tibi, qui in hoc communiter tenetur, ut pariter dicit Imola, ibi, post n. 16. vers. sed alii.

Quinto inferatur, + quod licet testamentum nutu (i) conditum, regulariter non valeat nihilominus favore (k) pia causa valet testamentum nutu conditum. Ita dicit gl. in d. 1. c. cum ibi, in gl. magna, & ita communiter tenetur, ut dicit Corn. in l. Iudicem, n. 26. C. de test. Hanc etiam esse communis opin. attestatur Alex. in d. Iudicem, n. 3. Aret. in t. in eo, qui, in s. ff. de testa. Baver. null. de testis, in pr. n. 67. & seq. Rimul. in d. Iudicem, col. 1. ver. liam auct. b.

Sexto inferatur, quod licet de jure + communiter requiratur, quod legitima relinquatur filii jure, & titulo, institutionis, alias testamentum est nullum, ut dixi infra quæst. 38. tamen in testamento condito ad pias causas non requiruntur, quod aliquid relinquatur tit. institutionis. Ita dicit Bart. in d. l. 1. n. 63. C. de sacrof. Eccl. cuius opin. est per Doctores communiter apprograta, ut dicit Alexand. in l. inter cetera, in princ. n. 4. ff. de libr. & posthum. quem refert Jaf. conf. 194. col. ff. lib. 2. ita etiam communiter teneri attestatur Matthes. quem refert Natta in d. §. ex imperf. post num. 114. vers. 2. adducit. Hoc enim, quod aliquid relinquatur filio titulo institutionis, est mera fictionis à jure civili introducta, qua secundum conclusionem superius factam in testamento ad pias causas non attenditur.

7 Sed quæsto: Tu vides, + quod testamentum minus solemnis, in quo sit instituta pia causa, valet favore pia causa, nunquid sustineatur hujusmodi testamentum, non solum quod institutione factam de ipsa pia causa, sed etiam quod legata ad non pias causas, laicis in eodem testamento reliqua? Respon. quod sic. Ita dicit Salic. in Aut. Cajan. n. 7. C. de sacrof. Eccl. & hanc conclusionem dicit esse communiter approbatum Croit. in repet. l. re conjuncti. n. 160. ff. de leg. Hanc etiam esse communis opin. dicit Giligel. de Benedict. in l. parte repei. d. c. Rayninus fol. 154. n. 69. & dicit Jafon in l. bac. consilidat. §. ex imperfecto, n. 10. C. de testa. quod ab ista sententia non inventari ait quem discrepar, quem refert Curt. jun. in eod. §. ex imperfecto, n. 10. & seq. Ex quo enim convallidatur institutio, que est capit ipsius testamenti, consequenter & ceterae partes testamenti sustinentur, postquam non reperiatur contrarium iure dictum, contra hoc tamen facere videntur ea, quae dixi sup. q. 5. vers. Unum tandem, sed ibi defectus erat in potestate testatoris, cui lex non permittit testari, nisi ad pias causas: hic vero est defectus testatoris. Quicquid sit, hæc conclusio, mili non nunquam placuit, quia de facili est patrata via fraudi, & falsitati, ut considerat Curt. in loco preallegato.

ADDITIONES.

(a) **N**on enim est verisimile, &c. Quod + per dispositionem lxi. C. de sacrof. Eccl. non censeatur omnis solemnitas juris civilis in testamento ad pias causas sublata, contra Bart. in d. l. 1. n. 6. & Raphaelum Cum. conf. 169. si p. test. Villalob. in thesaur. comm. op. in verb. mulier. n. 244. Dec. in l. feminis. 2. n. 27. & seq. ff. de reg. juri. Farin. in tract. de testis. lib. 2. tit. 6. q. 59. n. 70. Mant. de conject. ult. volunt. tit. 3. n. 5. Eman. Soarez in thes. recept. sent. verb. mulieres n. 260. Joseph Maclay. vol. 2. de processu. concil. 763. n. 10. Tiraq. d. tract. de privil. pia causa.

grisea

ratione munitionis sit, C. dict. tit. 6. & testu int. quando. 35. in pr. C. de moe. n. 1. ex qua patet, principem concedenti liberare testandi facultatem nihil de iuri disproprio ne mutasse videri. Quibus testibus accedit, quod ratio ab Imp. Constantino in d. l. 1. vers. nihil est. C. de SS. Eccl. subiecta, generalis sit, & ad omnium testamento pertinet. Unde si hac legis illius verba (supra voluntaria liber sit bylus) à Bart. adscriptam significacionem recipiunt: illa absurditas consequtetur, quod solemnitas in omni testamento sublata esset. Verum quoniam hanc in rem placita admicula afferri possint tamē + ea recte prætermittunt: propterea quod iure Canonico (cuius dictio, si de causis piis discepitur, nedium in foro Ecclesiastico, sed & seculari, inherenter est), aliter expressa in causis piis sit definitum, C. relatum II. de reb. ibique Abbas Parac. n. 3. Covar. n. 2. Boer. d. decif. 93. Bald. Salic. & Caff. in d. l. 1. C. de sacr. Eccl. Graff. libr. 1. receperit. & tamen, q. 18. n. 1. Fern. Vafqu. lib. 2. de success. creat. S. l. n. 26. limit. 4. HARF.

[I] In reliktis ad pias causas sufficiunt duo testes. Quant.

sententia probat d. c. relatum II. de testam. eamque sequuntur ibi Covar. n. 2. & Bald. n. 14. Boer. d. decif. 93. n. 3. Joh. Dilect. Durantes in tract. de arte testant. 2. causal. 2. n. 5. Graff. d. §. test. q. 8. num. 2. Vafq. lib. 3. de Incess. creat. §. 21. lim. 4. n. 26. & §. 22. lim. 11. n. 1. Gilken in d. l. 1. C. de sacrof. Eccl. n. 8. & in l. hac confut. 21. n. 30. C. de test. Tiraq. in tract. de privil. pia causa privil. 1. aliquid per hunc citat. Piz + autem causa reputantur, ita quia Ecclesia, si Xenodochis, si pauperibus, si in redemptione captivorum, &c. relinquuntur. Graff. d. §. testamentum. q. 17. n. 1. Donel. lib. 6. Com. d. juri. ev. cap. 9. n. 5. D. Boer. claf. 3. dif. 2. thes. 75. Recuper. in tract. de testa. par. 4. cap. vi. n. 2. & seq. HARF.

(c) Duo repet. 1. Adde idem, quando est dispositum etiam ad non pias causas, modo coram i presbytero parochiali, & duobus testibus, quia tunc valebit testamentum etiam ad non pias causas, commune dixi in collat. mea commun. opin. in verb. testamento. n. 47. ubi etiam idem de testamento factio coram judice, ac duobus testibus. Et quid de jure canonico, atque in terris Ecclesiæ? Vide in seq. art. n. 35. Idem die de testamento factio inter liberos, in quo duo testes sufficiunt. Et de illa commun. dixi supra n. 18. Ad eius tamen revocationem secundum testes requiruntur secundum Nat. conf. 442. n. 3. & 7. verum etiam in contrarium est communis opin. dixi ubi sup. n. 53. GIACH.

(d) Ia dicit Bart. 1. Adde Bald. & Joan. Fab. Salic. Ful. Caffren. Aret. in l. 1. de sacr. Eccl. Hoc etiam de jure civili verum est. Alex. conf. 101. lib. 4. Coru. conf. 77. & conf. 161. lib. pch. posteriorum. GOVIAN.

(e) In testamento ad pias causas non requiruntur, quod testes sint rogaati.] Pro qua + sententia hæc præcipue militatio: quod conterit ex diff. offitio dicit c. relatum II. de test. questiones, ratione testamenti ad pias causas concit natas, esse decidendas, non secundum leges, sed secundum decretorum statuta: id est esse exigendas ad meritorum iustitiam genitum, vel legem divinam. Covar. lib. 2. num. 4. Graff. in d. q. 18. Gilken. ad l. 1. num. 11. C. de sacr. Eccl. Nec tamen quicquam in contrarium quod. in eis testis, oporteat testes rogaatos, ibi, testibus requisitos. Nam non male negatur, verbum nullum (requisitus) esse accepitendum de persona testatoris, sed jucundus: cum testes sponte se ingenerentur, arguitur. Ia. que omnia 25. ff. de procur. Sed vide ea de re. pluri. in utramque partem relatio auctoritatibus, explanatio natus dissenserit. Tiraq. d. tract. de privil. pia causa privil. 3. HARF.

(f) Testes sibi rogaati.] Hæc communis videntur contra c. relatum II. de testam. in illis verb. duobus legitimis testibus requisitos, id est, rogaatis, per quem text. ita tenuit Lap. aler. 30. Caff. conf. 101. lib. 2. Lud. Bolog. in add. ad conf. 82. Aman. sed recte Corn. conf. 278. lib. 7. & Benet. in rep. c. Rainius. verb. testam. n. 61. vers. 2. respondens, animadixerterunt, hæc verba ad invicem referenda, qui duos telles requirere, & examineare debet. GOVIAN.

(g) In testamento ad pias causas mulier potest adhiberi.] Adde plures, + auctores ita sententias, Covar. in d. c. relatum II. n. 5. de test. Virg. in §. refex. d. 3. Inff. de test. ordinatis. Villalob. in thesaur. comm. op. in verb. mulier. n. 244. Dec. in l. feminis. 2. n. 27. & seq. ff. de reg. juri. Farin. in tract. de testis. lib. 2. tit. 6. q. 59. n. 70. Mant. de conject. ult. volunt. tit. 3. n. 5. Eman. Soarez in thes. recept. sent. verb. mulieres n. 260. Joseph Maclay. vol. 2. de processu. concil. 763. n. 10. Tiraq. d. tract. de privil. pia causa.

Julii Clari Sententiarum

12

- privil. 5. & leg. 9. communis. n. 57. & seq. quibus in locis complures, diversimode sententes, more suo cumulat.
- 3 Qui interpres hac maxime ratione nituntur: quod † de jure gentium etiam a testimonio non repellatur: & in causa etiam criminalibus admitti soleat, l. ex eod. 18. ibid. Gothof. ff. de testib. l. 2. ff. de accusat. l. in quest. 8. ff. ad l. Jul. majeſ. Ant. Gomeſ. n. 3. var. refol. c. 12. de probat. delit. n. 13. Soarez. d. verb. mulieres n. 258. Illico Ummius disp. 16. de process. jud. th. 4. n. 29. Reuſn. in tract. de test. par. 3. c. 23. n. 6. & seqq. Idem itaſtut Clarus. n. 7. q. 24. n. 2. ibid. Bairard. in suis addit. n. 6. & 7. seqq. Eaque de re ubiſtis difputat. Gilken. in d. 1. n. 13.
9. & seqq. C. de facr. Ecc. ubi n. 15. expone, an † de nomine in testamento ad pias causas sufficiant. HARP.
- (h) In rebus ad pias causas valet dispositio testatoris capitulo.] Hoc afferit † videtur probari posse per text. in 1. fidicomini libertas. 46. in prime. & §. sed & l. 2. ff.
10. 11. dicit magis communiter approbari Soc. jun. conf. 189. n. 73. lib. 2. ubi enumerat auctoritates. Major enim proculdubio habet ratio in favorem librorum, qui omnino sunt ab intestato succeluti, quam pia cauſa. Bene verum est, quod quicquid, si in foro fori, tam in foro poli longe tuor effet contraria opinio, quando hujusmodi tenebris effet taliter contesta, quod apparerit illam potius esse declarationem voluntatis, & dispositiōnem, quam preparationem ad cōponendum. Et licet forte judicando non anderem recedere a communi opinione: tamen si casus contingat, non consulem amico, neque mihi ipſi, posse salva conscientia res, in tali schedula Ecclesiasticis relicta, ab hæredie retinere.
- (i) *Natu conditum*) Quid de testam. condito ab eo, qui 12. intelligibiliter negando responderet non, & affirmando responderet sic: an valeat? quod sic, ex quo articulato, atque intelligibili loquitur dixi in collectanea comm. opit. in verb. teſtam. n. 23. Et idem de testamēto, in quo heres institutus ad Notarii interrogacionem: vide sup. n. seqq. GRACH.
- (k) *Prisore pia causa voleat testamentum natu conditum.*)
13. Hac opinio ut communis est ita & verior: properea quod in dispositiōnibus ad pias causas attenditur (etiam aliquores monitiones supra n. 2. 5. & 8.) his dividim, vel gentium, in quo prohibitiō testamenti natu faciendo non repertur. Ita post plures, a se citatos sentent Traq. d. arat. privil. 8. ubi tamen quasdam limitationes subiicit. Eadem sententes subseruit Petrus Gilken. in d. 1. n. 32. C. de facr. Ecc. HARPE.

Q U A E S T I O N E VII.

S U M M A R I A.
E x C L A R O.

1. *Testamentum imperfectum ad pias causas an semper sufficiatur?*
2. *Et quid si repertur schedula scripta, vel subscripta in manu ipsius testatoris.*
3. *Et quid si scripta schedula, Notarioque vocatio testator deceperit priusquam Notarius scriberet?*
4. *Et quid si testator capto testamento, sed nondum completo, deceperit.*

Ex Additionibus.

1. *Utrum testamentum imperfectum ad pias causas sufficiatur, si testator in schedula integre voluntatem suam scripsisse, & deceperit, prūsq̄am eam coram testibus; & Notario publicaverit, remissive.*
2. *Quid juris, si testator curaverit scribi suam voluntatem per alium, eamque ordinaverit coram duobus testibus; & postea iuxter accerseri Notarium, ut de dicta voluntate sua publicum faceret instrumen- tū, sed prūsq̄am id fieret, deceperit, remissive.*
3. *Quid si testator capto testamento, sed nondum completo; moritus fuerit, remissive.*

4. *Dixi in precedentibus quod testamento imperf. in pia causa sufficiatur, et hoc in eo quod testator in schedula integre voluntatem suam scripsisse, & deceperit, prūsq̄am eam coram testibus; & Notario publicaverit, remissive.*

- An hæc conclusio generaliter procedat, ex quacumque causa testamento dici possit imperfectum? Responde: quod non; sed distinguendi sunt aliqui causas.*

- Aliquando enim repertur schedula scripta, vel subscripta, manu propria ipsius testatoris, continens ejus ultimam voluntatem, disponendo de bonis suis in fa-*

Lib. III. §. Testam. Quæſt. VIII.

13

- Aliquando (e) & quarto, testator incepit facere testamēto, & instituit piam causam hæredem, vel aliquid reliqui ad pias causas; deinde fecit transitum ad alia legata: & prūsq̄am posset ipsum testamento completere, defecit: & hoc casu Bart. in l. testam. ff. de fideicom. lib. videtur tenere, quod latius dicatur perfecta voluntas respectu illius institutionis, vel relieti, licet totum testamento perfici non potuerit: & ideo quod favore pia cause sufficiatur. Et hanc opin. dicit esse commun. Dec. in alleg. conf. 159. n. 3. vers. Quarto & ultimo. Sed tamen credo, quod Bart. in hoc male dixerit, & quod Dee. fallatur, quia immo commun. opin. est, quod quandocunque testator decedit, prūsq̄am integre voluntatem suam explicaveri, tale testamento non dicunt deficerat ratione solemnitas, sed ratione voluntatis, & ideo non valet, neque etiam favore pia cause. Et ita hanc esse commun. opin. attestatur Aret. in d. l. si quis col. ff. vers. Secundo casu, quem referit Boer. in d. decif. 93. post n. 10. & decif. 240. nu. 5. quod omnes concludunt hanc esse communem opinionem: quod tale testamento, etiam quoad disposita, non valeat, etiam inter liberos, vel ad pias causas. Nam (ut quotidie experientia docet) videmus, quod testatores in ipso acto confidunt testamenti mutant, adduci, revocant multa per eos iam disposita: Merito non potest dici perfecta voluntas, donec testator integrè omnia explicaverit. Et nota in prædicta distinctione inter hos casus, quia multi confundunt proprios terminos questionis, & omnia involvunt. Vide etiam in hoc proposito ea, que dixi infra q. 9.

A D D I T I O N E S.

1. [a] *A ligando † vero testator scriptis in schedula integrè voluntatem suam.* De hoc casu videantur etiam Alex. conf. 114. n. 7. col. 7. Cephalus conf. 99. n. 1. Vasquis in tract. de succession. etat. §. 22. suo nu. 6. vers. quid dicendum, & Michael Gratius lib. 1. recept. sentent. §. testamentum ques. 19. nu. 3. Traq. in tract. de privil. pia causa privil. 6. aliquid per cum relati. HARP.
2. [b] *Aliquando † & tertio, testator fecit vocari duos testes, &c.* Hoc de casu consulstantur Decius conf. 159. Ruini conf. 11. num. 3. Covarru. in c. relationum 11. nu. 8. de test. Ludovic. Zunthus respons. pro uxore n. 291. Anto. Gabriel. commun. concil. lib. 4. concl. 2. Gratius d. §. testamentum q. 19. n. 4. & Galien. in l. 1. n. 17. & seqq. ubi hunc casum latius examinat. HARP.
3. *Aliquando, & † quartu, testator incepit facere testamēto, &c.* De ito casu inspicatur quoque, præter allegatos a Claro nostro, Fernandus Vals. d. tract. de succession. creas. §. 22. n. 6. cum seq. & Gratius modo dicta ques. 19. n. 6. ubi interf. si testator juſſerit fieri capellam vel templum certe modo, & cum veller ultra procedere, deceperit, anquam testamento perficeret, id testamento non valeat, etiam quod illam capellam: quicquid in contradictione, post Bartolum. & Decium hic citatos, attulit Didacus Covarru. d. c. relation. n. 10. de test. Hic referri poterem ea, que annotationis sup. q. 4. n. 4. & seqq. HARP.

Q U A E S T I O N E VIII.

S U M M A R I A.

E x C L A R O.

1. *Testamento inter liberos valeat, etiam in eo non ad finis solemnitates a jure civili requiri.*
2. *Et an in eo sufficiant duo testes.*
3. *Et quid si testator suus cœcus.*
4. *Et an mulier posset in eo testis esse.*
5. *Et an reparatur, quod Notarius, & testes sine rogati.*

Jul. Clar. Sentent. Pract. Civil. Tom. I.

6. *Et an tale testamento, si unus ex filiis in eo su preteritus, suffineatur.*
7. *Et quid si non sit ei reliquum titulo institutionis.*
8. *Et an in testamento inter liberos subintelligatur clausula codicillaris.*
9. *Et an valeat testamento inter liberos natus conditum.*

Ex Additionibus.

1. *It testamento inter liberos condito sufficiunt duo testes.*
2. *In isto testamento mulier posset esse testis.*
3. *Nunquid in isto testamento inter liberos testes debent esse rotati.*
4. *Et in tale testamento valeat, si unus ex filiis in eo sit preteritus.*
5. *In testamento inter liberos filii omnibus debet aliquid reliqui jure institutionis, remissive.*
6. *Ecquid in testamento inter liberos subintelligatur clausula codicillaris.*
7. *Et utrum testamento inter liberos natus conditum suffineatur.*

- I NTER alias divisiones testamentorum, aliud conditum (a) inter liberos, aliud conditum inter extraneos. Habet enim testamento conditum inter liberos hoc privilegium, quod etiam in imperf. id est, minus loquacem, nihilominus valeat: tanquam si esset ex omni parte perfectum, & solemen. Fac ergo conclusionem: quod testamento inter liberos valeat, etiam in eo non interveniant testemnitates à jure civili requiri: & de hoc est text. expressus, in l. hac confitissima §. ex (b) imperfecto. C. de testamēto, qui est clavis in hac materia, sed solummodo attenditur dispositio juris gentium. Ita dicit Bartol. in d. §. ex imperfecto, in finalib. verbis: & ita tenent omnes, ut dicit Jafon. in Athene. novissima, num. 16. C. de moſie, testam. & ratio est secundum communiter sc̄ribentes, testē. Curt. jun. in d. §. ex imperfecto post num. 3. & Natta num. 107. quia, cum causa testis foreat causam intestati, celat timor mortis, propter quem lex requirit maiorem numerum testium. Sed haec ratio nulli non satisficit: quia ea attenta, ut dicendum est, quandocunque heredes ab intestato effent instituti, quod ramen non est in jure verum. Ideo judicio meo tutius est dicere, hoc fuisse introductum favore ipsorum liberorum, quibus etiam jure naturali debetur parentes hereditas, & dicit Natta in repet. d. §. ex imperfecto. n. 30. quod ita dicunt comiti. DD.

- Hinc infertur in primis, quod licet regulariter in testamento confectione debeat intervenire septem testes, ut dixi infra ques. 56. tamen in testamento condito inter liberos sufficiunt (c) duo testes. Ita dicit gloſſ. unica in Ath. quod sine C. de testamēto, & est communis opinio ut dicit Grat. conf. 90. n. 3. lib. 2.

- Sed quid in testamento cœci condito inter liberos, nunquid sufficiunt duo testes, an autem requiri octo juxta formam traditam per l. hac confitissima. C. quid testamēto facere possint, dixi (d) infra ques. 17. vers. Sed quare.

- Secundo infertur, quod licet regulariter mulier non possit esse testis (e) in testamento, ut dixi infra ques. 46. vers. Sc̄tas tamen. nihilominus (f) in testamento confecto inter liberos feminæ potest esse testis. Ita dicit gloſſ. unica d. Athene. quod sine C. de testamēto, & ita tenent omnes Doctor. ut dicit Decius in l. 2. n. 31. in f. ff. de reg. juri. Hanc juris etiam est communis opin. dicit Grat. in d. confil. 90. n. 3. Ripa de Pefle, i. c. in privil. ultimarum voluntatum, n. 24. Natta in d. §. ex imperfecto. n. 166.

- Tertio infertur, quod quamvis de jure communis Notarius, & testes, qui in testamento interveniunt,

veniunt, debent (g) esse rogati, ut dixi infra quæst. 58. in præ. & verbo. Quod vero, ramen in testamento condito inter liberos non requiriatur, quod Notarius, vel testes sint de ipso testamento rogati. Ita dicis gloss. in suis in verbo. Excepto testamento. C. de codicilli. quam dicit esse communiter approbatam. Dicimus consil. 610. num. 2. Sigismund. consil. fundati 8. num. 16. Et ita communiter teneri attestatur Cornel. in d. Aub. quod sine n. 6. Hanc etiam opin. dicit esse comm. Iacob. consil. 68. circ. princip. l. 2. Rubens consil. 6. n. 5. Natta in s. ex imperf. n. 159.

Sed queritur: Tu scis, quod adhuc, ut testamentum valeat, requiriatur, quod filius in potestate sit institutus vel ex hereditatis, alias autem si sit praeteritus, testamentum est nullum, ut dixi infra q. 42. nunquid haec conclusio habebit locum, etiam in testamento condito inter liberos, ita ut si forte unus ex ipsis filii in eo sit praeteritus, testamentum corruiat, neque sufficiatur ex dispositio- ne d. s. ex imperfecto? Respond. quod in (b) tali testamento, in quo unus ex libris sit praeteritus, non habet locum dispositio d. s. ex imperfecto. Ita tenet gl. in l. s. filii, qui in potestate, in gloss. s. ff. de lib. & post, quam sequuntur commun. D. ut dicit Dec. consil. 105. num. 5. in fin. Fandem gloss. attestatur esse comm. approbatam. Clarendon in l. iner. carteria n. 8. ff. de lib. & post. Et hanc esse commun. opin. dicit Alexander. consil. 126. post num. 3. vers. nec obstat: id quod habetur lib. 2. Natta in d. s. ex imperfecto num. 17. Berous in cap. Raynauis, num. 3. & seq. Hic enim defectus præteritus est potius circa substantiam, quam circa solemnitatem ipsius testamenti: merito non tollitur ex dispository d. s. imperfecto. Præterea est valde inconveniens, ut dispositio d. s. ex imperfecto, que fuit inducta in favorem liberorum, retrorqueretur in eorum odium, contra communes regulas. Vide, quae dixi infra ver. Sed pone.

Sed pone: testator in testamento + inter liberos aliquid reliquit nisi ex filiis suis, non tamen titulo institutionis, prout de jure requiriatur, ut dixi infra quæst. 38. Nunquid tale testamento, non obstante hujusmodi defectu, sufficietur? Respond. quod non: sed omnino etiam in testamento (i) inter liberos deset omnibus filiis aliquid reliquum jure institutionis. Ita volunt communiter Doctores, ut dicit Regin. consil. 1. mon. 3. lib. 22. Et hanc opin. communiter teneri attestatur Salic. in Athene. novissima. num. 1. C. de inoff. testam. quem refert Alexander. consil. (k) 75. num. 17. lib. 3. Eadem opin. dicit esse communem Alber. in d. Aub. novissima, circa præ. Matheus. sing. 106. quem refert Jean Le Cister. de p. inogenis. in 3. quæst. 2. lib. n. 14. Bertran. consil. 19. col. 1. lib. 3. in 2. parte. & consil. 130. num. 2. eo. vol. Clau. in l. inter cetera. num. 4. & seq. ff. de lib. & post. Curt. Jun. in d. s. ex imperfecto. ibi. ibique Bartoloni, Alexandrum, Baldum, Angelum, Jafonem, Coeneprem, Richardum, Donellum, & Gilkennum. C. de testam. Didacum Covarru. in e. reformatum 11. num. 4. & 5. ext. eod. Vafquinum in tract. de successi. creat. §. 1. num. 58. Francisc. Vivi. commun. opin. 1. opin. 43. vers. interpretatur quoque U. Ludovicus Zunth. in response. seu consil. pro uxore num. 61. Mantic. lib. 6. de coniect. ultim. volunt. t. 2. Gail. H. 2. obser. 112. num. 1. Graffum. lib. 1. recept. sent. §. 1. quæst. 5. Tiraquellum. g. 13. num. 4. Meyner. in tract. de testamento. successoriis lib. 1. tit. 14. num. 2. Hartman. Pistor. lib. 1. q. juri. g. 1. num. 1. Petrus Gregor. in Syntag. juri. universi. lib. 42. c. 5. Johannem Dauth. in tract. de test. tit. de testib. testam. n. 430. ubi plures citat. HARP.

(d) Dixi infra.) Vide que addidi preall. q. 17. GIAC.

(e) Testis in testamento.) Addit. idem de jure canonico. Vide per Joann. Dilect. de arte testam. tit. 2. in 2. caus. lib. n. 7. ubi etiam citat Alexander. attestantem illam communem atque seq. in consil. 70. sub. n. 13. 14. & 16. etiam ad pias causas, & etiam tempore pessis licet in testamento, in quo liberi sunt instituti, posse, ut hic & ibi. GIAC.

(f) In testamento confessio + inter liberos feminam potest esse

superius dixi. Ideo ubincunque conditio filiorum efficitur deterior, non detet habere locum dispositio illius legis. Quod autem deterior sit eorum conditio, ubi non sint vocati titulo institutio- ni. Ita dicis gloss. in suis in verbo. Excepto testamento. C. de codicilli. quam dicit esse communiter approbatam. Dicimus consil. 610. num. 2. Sigismund. consil. fundati 8. num. 16. Et ita communiter teneri attestatur Cornel. in d. Aub. quod sine n. 6. Hanc etiam opin. dicit esse comm. Iacob. consil. 68. circ. princip. l. 2. Rubens consil. 6. n. 5. Natta in s. ex imperf. n. 159.

Sed queritur: Tu scis, quod adhuc, ut testamentum valeat, requiriatur, quod filius in potestate sit institutus vel ex hereditatis, alias autem si sit praeteritus, testamentum est nullum, ut dixi infra q. 42. nunquid haec conclusio habebit locum, etiam in testamento condito inter liberos, ita ut si forte unus ex ipsis filii in eo sit praeteritus, testamentum corruiat, neque sufficiatur ex dispositio- ne d. s. ex imperfecto? Respond. quod in (b) tali testamento, in quo unus ex libris sit praeteritus, non habet locum dispositio d. s. ex imperfecto. Ita tenet gl. in l. s. filii, qui in potestate, in gloss. s. ff. de lib. & post, quam sequuntur commun. D. ut dicit Dec. consil. 105. num. 5. in fin. Fandem gloss. attestatur esse comm. approbatam. Clarendon in l. iner. carteria n. 8. ff. de lib. & post. Et hanc esse commun. opin. dicit Alexander. consil. 126. post num. 3. vers. nec obstat: id quod habetur lib. 2. Natta in d. s. ex imperfecto num. 17. Berous in cap. Raynauis, num. 3. & seq. Hic enim defectus præteritus est potius circa substantiam, quam circa solemnitatem ipsius testamenti: merito non tollitur ex dispositio- ne d. s. imperfecto. Præterea est valde inconveniens, ut dispositio d. s. ex imperfecto, que fuit inducta in favorem liberorum, retrorqueretur in eorum odium, contra communes regulas. Vide, quae dixi infra ver. Sed pone.

ADDITIONES.

(a) Conditum inter liberos.) An testamentum, in quo liberi sunt inequaliter instituti, gaudeat villes privilegii. Negativam defendit Tiraquel. in juri. pri- mogen. quæst. 4. n. 4. Marian. jun. consil. 127. vol. 1. & consil. 96. vol. 2. Affirmativa tuncur Bero. quæst. 36. Regin. in s. ex imperfecto. Eman. a Cost. in rep. c. pater. par. 1. ver. in sua testam. de test. in 6. vide Gabr. de testam. consil. 6. & Cephal. consil. 431. num. 20. vol. 3. que hic tradiduntur, & privilegia testantur inter liberos sibi vindicant etiam in testamento matris. s. ex imperfecto. Hatt. consil. 622. n. 5. Gov.

(b) Ex imperfecto.) Iffus s. dispositio non habet + locum in testamento imperfecto ratione præteritionis: ut per Decum in consil. 105. col. fi. qui sibi concord. etiam in 1. 1. ibique Bartoloni, Alexandrum, Baldum, Angelum, Jafonem, Coeneprem, Richardum, Donellum, & Gilkennum. C. de testam. Didacum Covarru. in e. reformatum 11. num. 4. & 5. ext. eod. Vafquinum in tract. de successi. creat. §. 1. num. 58. Francisc. Vivi. commun. opin. 1. opin. 43. vers. interpretatur quoque U. Ludovicus Zunth. in response. seu consil. pro uxore num. 61. Mantic. lib. 6. de coniect. ultim. volunt. t. 2. Gail. H. 2. obser. 112. num. 1. Graffum. lib. 1. recept. sent. §. 1. quæst. 5. Tiraquellum. g. 13. num. 4. Meyner. in tract. de testamento. successoriis lib. 1. tit. 14. num. 2. Hartman. Pistor. lib. 1. q. juri. g. 1. num. 1. Petrus Gregor. in Syntag. juri. universi. lib. 42. c. 5. Johannem Dauth. in tract. de test. tit. de testib. testam. n. 430. ubi plures citat. HARP.

(c) Sufficiunt duo testes. Addit. ad t. hujus conclusionis confitacionem texum in l. hac confutissima 21. §. ex imperfecto. 1. ibique Bartoloni, Alexandrum, Baldum, Angelum, Jafonem, Coeneprem, Richardum, Donellum, & Gilkennum. C. de testam. Didacum Covarru. in e. reformatum 11. num. 4. & 5. ext. eod. Vafquinum in tract. de successi. creat. §. 1. num. 58. Francisc. Vivi. commun. opin. 1. opin. 43. vers. interpretatur quoque U. Ludovicus Zunth. in response. seu consil. pro uxore num. 61. Mantic. lib. 6. de coniect. ultim. volunt. t. 2. Gail. H. 2. obser. 112. num. 1. Graffum. lib. 1. recept. sent. §. 1. quæst. 5. Tiraquellum. g. 13. num. 4. Meyner. in tract. de testamento. successoriis lib. 1. tit. 14. num. 2. Hartman. Pistor. lib. 1. q. juri. g. 1. num. 1. Petrus Gregor. in Syntag. juri. universi. lib. 42. c. 5. Johannem Dauth. in tract. de test. tit. de testib. testam. n. 430. ubi plures citat. HARP.

(d) Dixi infra.) Vide que addidi preall. q. 17. GIAC.

(e) Testis in testamento.) Addit. idem de jure canonico. Vide per Joann. Dilect. de arte testam. tit. 2. in 2. caus. lib. n. 7. ubi etiam citat Alexander. attestantem illam communem atque seq. in consil. 70. sub. n. 13. 14. & 16. etiam ad pias causas, & etiam tempore pessis licet in testamento, in quo liberi sunt instituti, posse, ut hic & ibi. GIAC.

(f) In testamento confessio + inter liberos feminam potest esse

Lib. III. §. Testam. Quæst. IX.

effe testis) Addit. quod sufficiat, etiam si uterque testis sit feminina; secundum Baldum in dicta quid sine nu. 2. C. de testam. Covarru. in d. e. relatum. 11. nu. 5. ext. eod. tit. Hartman. Pistor. d. q. 1. nu. 3. Vafquin. tral. de successi. creat. p. 1. lib. 3. §. 21. n. 52. hosque referentem Thadeum Pifonem lib. 1. var. refolut. c. 7. nu. 5. seq. HARP.

(g) Debeat esse rogati. (c.)] Quod + in testamento inter liberos telles non debent necessario esse rogati, tenent etiam, praeter hic adductos, Bald. Salic. & Fulgoius in d. Auth. quod sine C. de test. Richard. in d. l. hac confutiss. 21. §. ex imperfecto, nu. 1. C. eod. Thadeus Pif. lib. 1. var. refolut. cap. 7. nu. 6. Graffus d. s. testam. quæst. 11. nu. 6. & Hartman. Pistor. d. quæst. 1. n. 2. HARP.

(h) In tali testamento in quo unus ex liberis sit praeteritus, &c.]

¶ Unus + ex filiis in ipso testamento sit praeteritus, tunc talis testamento etiam inter liberos conditum, ex viro præteritus, nullus momenti est, hac evincit ratio: quod dispositio d. l. hac confutiss. 21. §. ex imperfecto, C. de test. non dispicit, nisi in defectu solemnitatis probatoria, ut post Claram nostram, & alios ab ipsis citatos, docent Graffus d. s. testam. quæst. 11. nu. 6. Mantica d. lib. 6. de coniect. ultim. volunt. tit. 2. & 3. HARP.

[i] In testamento inter liberos debet omnibus filiis alii quid relinquunt jure institutio. ¶] Addit. idem sententia Didacum Covarru. in e. Raynatus. 16. §. 1. num. 2. de testam. Alexand. consil. 158. vol. 5. Gaium d. lib. 2. ols. 112. num. 11. & 12. Hartmannum Pistor. d. q. 1. num. 11. Graffum d. q. 11. num. 10. & Thadeum Pifonem d. c. 7. num. 40. tamet, post Jafonem in Auth. novissima, num. 16. C. de inoffic. test. contrarium te- nent Sichardus in d. l. 21. §. ex imperfecto, num. 3. C. HARP.

[j] Alexand. consil. 75.] Addit. quia est consil. 76. ubi etiam vide in addit. GIAC.

[k] [l] Unus tamen filius in hoc proposto. ¶] In + testamento imperfecto inter liberos semper intelligitur clausula codicillaris (ut si non valeret testamenti, valeretur codicillorum) etiam si expedit a parte apposita non fuerit. Ita traditum Alexan. consil. 126. vol. 1. & consil. 105. vol. 7. Gail. d. lib. 2. ols. 12. n. 1. Reulinc. in tract. de codicilli. c. 23. n. 9. Curt. Jun. consil. 147. n. 30. & seq. lib. 2. subdens, non esse ab ea consulendo, aut judicando recedendum. Et hanc esse communem theoriam dicit Bescet. in repet. l. 1. n. 176. C. de sacros. Ecclesi. Tu vide ea, que latius in hoc proposito, loquendo de testamento ad pias causas, dixi fu- pra q. 7.

Hinc inferitur: quod si testator ceperit inter libe-

ros telles, & facta institutio, & aliis legatis,

principiis faceret unum legatum quod adhuc refra-

tatur, morte preventum, illud facere non

poterit; tales testamento non valeret, neque suffici-

ter etiam quoad imperfecte disposita. Et hanc

dicit etiam communis opinio. Curt. Jun. in d. s. ex

imperfecto n. 1. Natt. in d. s. ex imperfecto n. 139. & sequi-

Socin. Jun. in d. consil. 147. n. 22. Vide, que dixi in

d. quæst. 7. ver. Aliquando, & quarto.

[m] Nauquid valeat testamento inter liberos natu-

ram amittit, nata, & signis inter liberos testarum non

posse, probari videtur per texum in l. iubemus, 29.

ver. si enim rati. lib. testam. ¶] C. de testam. ubi Juf-

tinianus diserte rescripti: testatorum, qui neque scribi-

re, neque articulare loqui posset, mortuo similem effe.

Quia de rati. Graffum d. lib. 1. recept. sent. §. infor-

matio. quæst. 17. num. 3. Tiraquellum de privil. pte cau-

privil. 2. & Vafquinum in tract. de successi. creat. §. 22. nu.

15. & Thadeum Pifonem d. lib. 1. var. refol. c. 7. n. 38.

HARP.

QUÆSTIO IX.

SUMMARIUM.

EX CLARIO.

¶ Testamento inter liberos imperfectum ratione volunta-

taria an sustinetur.

¶ El quod si testator illud jam cepit plene perficie non

poterit.

Jul. Clari. Sentent. Pract. Civil. Tom. I.

Ex Additionibus.

¶ At, & quatenus testamentum ratione voluntatis inter liberos subsistat, tribus casibus explicatur.

¶ Primus casus est si testator illud jam cepit, plene perficie non poterit.

¶ Secundus est si testator aliquid dicendum in aliud tempus reservavit.

¶ Teritus, si testator fecit scribi suam voluntatem, & justa vocari plures ieses, & antequam venirent, decessit.

H Abes ergo ex precedenti conclusione, + quod quod testamento inter liberos, licet (a) imperfectum, valet. Quero nunc, an ista conclusio generaliter procedat, ex quoenam defectu teste- mentum imperfectum remanserit? Respond. quod non, sed solummodo quando est imperfectum ratione solemnitatis. Ceterum (b) si imperfectum ratione voluntatis, non sufficitur. Ita sentit gloss. in l. s. qui in gloss. minica ff. de testam. quam gloss. omnes sequuntur, ut dicit Regin. in dict. l. hac confutiss. §. ex imperfecto, column. 1. Et iam dicit etiam communiter approbatam Regin. consil. decimoquarto, numero secundo, libro 2. Dicit etiam Paul. de Castro in dict. §. ex imperfecto n. 3. quod ita teneat omnes. Et ita communiter teneri attestatur Cornel. in eod. §. ex imperfecto n. 3. Hanc etiam opinionem dicit esse communem Alex. consil. 76. n. decimo tertio, libro 3. Jafon. consil. 155. column. secunda, libro 2. quem refert Joan. Dilect. de arte testam. & Socin. Jun. consil. 147. n. 30. & seq. lib. 2. subdens, non esse ab ea consulendo, aut judicando recedendum. Et hanc esse communem theoriam dicit Bescet. in repet. l. 1. n. 176. C. de sacros. Ecclesi. Tu vide ea, que latius in hoc proposito, loquendo de testamento ad pias causas, dixi fu- pra q. 7. Hinc inferitur: quod si testator ceperit inter liberos telles, & facta institutio, & aliis legatis, princi- pialibus faceret unum legatum quod adhuc refra- tur, morte preventum, illud facere non poterit; tales testamento non valeret, neque suffici- ter etiam quoad imperfecte disposita. Et hanc dicit etiam communis opinio. Curt. Jun. in d. s. ex imperfecto n. 1. Natt. in d. s. ex imperfecto n. 139. & sequi- Socin. Jun. in d. consil. 147. n. 22. Vide, que dixi in d. quæst. 7. ver. Aliquando, & quarto.

ADDITIONES.

¶ Imperfectum) Hic addit. quod testamento imperfectum + dicitur cum testator esset alia dictiu- ris licet in coadiebat institutio, atque subditio, com- muniter post Cardin. Paris. consil. 146. artis. 3. volum. 4. testator Capit. Ceph. in consil. 294. sub n. 9. & illud sive rati- one, five expedit confit testatorem voluntate addere, vel detrahere, dicit. Idem de testamento haud lecto nec publicato, in quo telles non furentur rogati: quo similiiter videtur imperfectum ratione voluntatis, communiter per eundem Ceph. consil. prædicto n. 10. Et de itis dubiis communib. opinionibus dixi in collect. mea commun. opin. in verb. testam. n. 55. vide ibi fuisus. GIAC.

¶ Si sit imperfectum.) Vide hanc ipsam quæst. de testamento ad pias causas apud Tiraq. de privil. pia causa- privil. 7. Gov.

Si sit imperfectum ratione voluntatis, non sufficietur.) Pro evidentiis resolutione hujus questionis (qua dis- ceptatur, an, & quatenus + testamento ratione volun- tatis inter liberos valeret) tres præcipue considerandi ve- nient causas. Primus + est, quando confit perficie de im- perfectione voluntatis: ut quia testator incepit inter liberos testari, & aliqua dispositio, puta institutio-

vel legata quedam, & dum circa alia versatur, ante quam perfice completeret testamentum, mortuo est, scilicet amicit, vel loquela. Hoc casu dubium non est ullum, quin talis dispositio non valeat, per textum apertum in l. 2. §. 21, qui testamentum, 21. §. quiescit, sic posse. Et hanc esse communem opinionem, preter Doctores hic n. 2. Claro nostro allegatos, relectantur Fernandus Valquius in tractat. de success. creat. §. 1. n. 67. & de succession. progress. §. 30. n. 44. & testam. &c. Boenius decif. 240. Francisc. Vivius comm. op. lib. 1. opin. 339. Gall. lib. 2. observat. 112. n. 14. Michael Graffius lib. 1. sent. §. testamentum. q. 12. n. 2. Thadeus Piso lib. 1. var. resol. cap. 7. n. 36. Mynsingher. cent. 5. obs. 28. n. 4. Fachinus lib. 4. controver. jor. c. 4. in prime. & Gilkenius ad l. hac confutissima. 21. §. ex imperfecto. n. 27. C. de testam. Secundus casus est: quando † testator in ipso testandi actu aliquid amplius non erat dicturus: sed dixit omnibus, que tunc voluntate, itum actum pro absoluto habens: Veruntamen reservavit quippe dicendum in aliud tempus: ut si dixit se velle potestis conditiones adierere, vel deliberae aut confangentes aliquid relinquere vellet. Hoc casu reservato istud non arguit voluntatis imperfectionem nec efficit, quin testamentum sustineatur Ita, post Aretium in l. si testamentum. 8. C. de inib. & suscit. & Ludovicum Zunthi, in respons. pro uxore, n. 302. sentent. Graffius d. q. 12. n. 2. & Piso d. c. 7. n. 37. Terminus casus est: quando † testator fecit scribi suam voluntatem, eamque ordinavit coram duobus testibus, & iussit vocari Notarium, & plures testes, ut de ea essent rogati, & anteponerentur, decessit. Hoc casu licet quidam existimetur, tale testamentum ratione voluntatis imperfectum, & invalidum esse Oldrad. conf. 199. Jafon. conf. 155. vol. 4. Ruini. conf. 11. col. 4. vol. 3. & ali. contrarium tamen (quod videlicet tali testamentum non dicatur) impugnatum ratione voluntatis, sed solemnitatis tantum, & consequenter talis ordinatio habeat vim testamenti inter liberos) probabilis & receptus putatur. Si quidem confessus testator voluisse, ut de voluntatis sua publicum conficeretur testamentum, adhibitis testibus & Notario, ad faciliorem potius probacionem, quam quod voluerit se refringere per se valida, sustinet tamen ad hunc effectum, ut talis tutor (e) datum a patre debeat postea per Judicem in tutorem confirmari. Et hanc dicit esse magis communem opinionem. Alexander. conf. 140. numer. 2. lib. 1. quod nota, quia est maxime effectus. Nam tutor datum in testamento minus solemnii, tamen confirmatus a judice, praefertur tutori dativo, sicut praeferitur testamentarius, ut declarat Alexander. ibi & dixi supra lib. 2. §. tutor. Neque credas, quod nihil inter sit, an quis sit datum in tutorum, & quod dato valeat: An autem quod dato valeat, sed omnino debeat a judice confirmari, quia immultum interest. Nam quando valet dato, tenetur tutor statim tutelam gerere, alias tenetur de neglegentia: sed si non valet dato, non tenetur petere se confirmari: & ideo interea, donec sit confirmatus non tenetur de neglegentia, ut declarat Natta in d. §. ex imperfecto, n. 123. & dixi in §. tutor.

QUESTIO X.

SUMMARIUM.

EX CLARO.

1. Testamentum imperfectum inter liberos an sustineatur etiam in favorem extraneorum.
2. Et quid si substitutus testator uni ex filiis pupilli aliquem extraneum.
3. Et quid si dederit tutorum extraneum.
4. Et an talis tutor debeat a judice confirmari.

Ex Additionibus.

1. An testamentum imperfectum inter liberos sustineatur etiam in favorem extraneorum, remissive.
2. Et siuni ex filiis testator substitutus aliquem extraneum, remissive.
3. Num pater filii possit dare tutorem extraneum, remissive.
4. Tutor in testamento minus solemnii a patre vel matre datum, quomodo confirmetur.
5. Ratio diversitatis inter dationem tutele a patre, & matre fidam.
6. Mater non tam provide ac pater, liberis suis consule poies.

D Ispositio d. §. ex (a) imperfecto, sustinet testamentum minus solemniter conditum a patre inter liberos, quatenus concernit interesse ipsorum liberorum. Sed si in ipso testamento sit aliquid in-

serum, quod concernat favorem, aut commodum aliquius extranei, illud non sustinetur, sed (b) habetur pro non apposito: & testamentum ipsum, quo ad reliqua concernientia filios, sumum remanet. Ita expreſſe dicit rex, in d. §. ex imperfecto. & intellige extraneum in hoc proposito eum, qui non est de liberis.

Hinc infertur, quod † testator in testamento inter liberos substitutus uni ex filiis suis pupillariter alium ex filiis suis, talis substitutio tanquam facta in favorem filiorum sustinetur. Sed si illi (e) substitutus aliquem extraneum, & qui non sit de liberis, non sustinetur. Ita dixit Bartol. in l. 2. n. 18. f. de vulgar. & et communis opin. ut dicit Curt. jun. in d. §. ex imperfecto n. 6.

Secundo infertur, quod licet possit pater in testamento inter liberos dare unum ex filiis suis alteri filio in tutorem, sicut quando erat ab intestato legitimus tutor, prout communiter Doctores distingue videntur, testis Curt. jun. in d. §. ex imperfecto. n. 26. in fin. (licet semper magis placuerit, quod indistincte id facere possit) (d) non poterit pater in tali testamento dare filius tutorem extraneum. Ita dicunt communiter Doctores, ut at Salic. in diel. §. ex imperfecto. colum. 1. verbo. Op. op. cum gl. & ita communiter tenetur, ut dicit Cornel. in d. §. ex imperfecto. n. 15. Hanc etiam esse communem opinionem, attestatur Curtius jun. in d. §. ex imperfecto. n. 26. Licet enim ratio tutoris concernat favorem filiorum, cum tamen redundet in praepudium, & onus alterius, non videatur aequum, ut privilegium concessionis filii sit alteri onerosum.

Scias tamen in hoc proposito, quod licet datum hujusmodi tutoris extranei in testamento inter liberos non sustineatur tanquam per se valida, sustinet tamen ad hunc effectum, ut talis tutor (e) datum a patre debeat postea per Judicem in tutorem confirmari. Et hanc dicit esse magis communem opinionem. Alexander. conf. 140. numer. 2. lib. 1. quod nota, quia est maxime effectus.

Nam tutor datum in testamento minus solemnii, tamen confirmatus a judice, praefertur tutori dativo, sicut copiosius differunt in §. sed & si emancipato, §. Inft. de sacerdoti. Harp.

Q U E S T I O X I .

Lib. III. §. Testam. Quæst. XI. & XII.

ADDITIONES.

que Richard. in d. l. 21. §. ex imperfecto n. 8. C. de testam. Harp.

(c) Non tam porexist patet.) Hanc & distinctionem (qua una ex liberis fecerunt ab extraneo, ut illic tutelatio valcat, hic non item) probant etiam Cynus u. 1. Baldus n. 9. Angel. circa finem. Calster. num. 3. Fulg. n. 2. Richard. n. 6. Jafon. n. 18. & Donellus n. 5. in d. l. hac confutissima 21. §. ex imperfecto. C. de testam. quamvis candens distinctionem respuit Gilkenius ibid. n. 10. Harp.

(d) Sed tamen in prædicta tenenda est contraria opinio.) Hic addendum, quod tutor in testamento minus solemnii, ratione solemnitatis, ita crām sustineatur, si municipaliter conditum fit, post August. in tuto. d. de success. progress. §. 30. n. 44. Ludovicus Zunthus in respons. pro uxore, n. 62. Michael Graffius lib. 1. recens. sentent. §. testamentum quæst. 11. numer. 3. Andreas Piso lib. 1. obser. 112. n. 4. Harmannus Pistor. lib. 1. q. 1. n. 4. & Thadeus Piso lib. 1. variar. refolut. cap. 7. n. 3. Harp.

(e) Et si magis communem.) Addere, quod illud est per interpretationem, seu extentionem, ut concludat Natta in d. §. ex imperfecto, in principio quæst. 37. post alios per eum ibid. relatios: ut retulit Ofat. in d. l. 2. n. 10. Et tamen schedula, que manu matris afferatur confutatio duodecim ab hinc annis, testamentum vim inter eos liberos obtinere, vide per Menochium in conf. 267. qui confidat sex casis, atque examinat illam dubitationem plene. Giach.

QUESTIO XII.

SUMMARIUM.

EX CLARO.

QUESTIO XI.

SUMMARIUM.

EX CLARO.

¶ Quæ autores tenent testamentum imperfectum inter liberos non valere, nisi sit in scriptis confectum.

Ex Additionibus.

1. Referuntur autores existimantes, testamentum imperfectum inter liberos, etiam municipalium sustineri.

2. Schedule maria an habeat via testamenti inter liberos.

3. Testamentum imperfectum inter liberos an justineatur, etiam non sit in scriptis confectum.

Ex Additionibus.

1. Quero, an dispositio d. §. ex imperfecto, generaliter procedat in quounque testamento scilicet tam municipale, quam in scriptis confecto. Hac difficultas est in dispositio Authent. quod sine posse post ipsum §. Licit enim verba §. ex imperfecto, non generalia, & convenienti cunctique testamento, cum non d. Authent. subsequens, quæ videtur licet, non posse non d. §. loquatur in testamento per scriptum confecto, multi (a) tenentur, quod dixerit etiam ipse §. imperfecto, non procedere, in illum testamento condito in scriptis. Sed (b)

tamen in prædicta tenenda est contraria opinio, quod dicitur duplo. 2. §. ex imperfecto, non limitetur per dispositio d. Aut. quod sine quantum ad testamento municipatum, sed solum quantum ad testamentum in scriptis. Et hanc dicit esse magis (c) commun. Cor. conf. 118. in fin. lib. 3. ubi etiam Aut. quod in servatur in prædicto. Hanc etiam opinio, quod dispositio d. §. ex imperfecto, habeat locutionem in testamento municipatu, tenuit gloss. in d. §. ex imperfecto in glori. in fin. quæ ab omnibus approbar, ut dicit Corn. lib. n. 11. Et illam dicit commun. teneri Corn. in d. Aut. quod sine n. 1. illam dicit esse magis communem Alexander. in d. Autent. quod sine n. 3. conf. 146. n. 5. lib. 2. & conf. 176. post n. 9. lib. 5. & conf. 105. n. 4. lib. 7. Boer. decif. 240. post n. 1. Natta. in d. §. ex imperfecto. n. 191. Ramin. in d. §. ex imperfecto. n. 1. in fin. & ab hac sententia non recedas consulendo, aut judicando.

Jul. Clari. Sentent. Praet. Civil. Tom. I.

Ex Additionibus.

1. Non testamentum imperfectum sustinet etiam inter liberos naturales tantum.

2. Appellatione filii qui intelligantur.

3. Mens. & sententia I. ult. C. de confirmando tutor.

4. Inclitæ I. parentes. 6. ff. de in jus vocand.

5. Filiis naturalibus alimenta tanquam debentur.

6. Sensus 1. ex facto 17. §. 4. ff. ad S. C. Trebell.

7. Dabia filii naturalis significatio.

8. An mater inter liberos naturales testamentum minus solemniter condire possit, remissive.

9. Num testamentum imperfectum sustineatur inter liberos legitimatos.

10. Matrimonium prægit omnem præcedentem maius.

11. Liberi naturales. Imperiali rescripto legitimati, quibus iuribus & commoditys fruuntur.

12. Consideratio. I. ult. C. de his qui veniam etat. impeta.

13. An testam. minus solemniter sustineatur inter liberos, & successione per statutum sive pactum exclusos, remissive.

14. Utrum idem testamentum valeat inter liberos, primum successiones locum non teneentes remissive.

15. Et an testamentum imperfectum sustineatur, si filii naturales inter parentes testato remissive.

Sed quia Imp. in d. §. imperfecto, disponit, hu-

si modi testamentum imperfectum valere inter

folios liberos; Quarto, nunquid dispositio. d. §.

B 3 habebit

Habat locum solummodo inter liberos legitimos, & naturales; an autem procedat etiam, si tale testamentum conditum sit inter liberos naturales tantum? Respon. quod non habet locum inter (a) liberos naturales tantum vel spurious. Et hec est commun. opin. acutus Decius conf. 610. n. 2. in fol. & n. 3. quem refert Boer. in d. decif. 240. num. 13. Rumin. in d. § ex imperfecto n. 5. Picus in rep. §. Titia. n. 43. circa 5. Rubeus conf. 71 post n. 7. Ubique enim lex facit mentionem de liberis, aut filiis, semper intelligentem est de legitimis, & naturalibus, non autem de naturalibus aut spuriis, qui sunt a lege reprobatis.

2. Et hec quidem conclusio † de plane procedit in patre testante inter liberos naturales. Sed quid (b) in matre? Respond. quod in ipsa aliud est dicendum. Nam (c) respectu matris, & quod ipsam filii naturales reputantur legitimi; & ideo tenendum est, quod in matre testante inter liberos naturales, vel spuriis, locum habeat dispositio d. §. ex imperfecto. Et ita concludunt communiter Doctores, ut dicit Natta in d. §. ex imperfecto. n. 74. & n. 78. hanc etiam opin. dicit esse communem Alexander. in 1. ex facto. §. si quis rogatus. el. 1. p. 45. verba. Unde quia, ff. ad Trebellian. & dicit Boer. in decif. 204. n. 13. quod omnes in ea convenient, nisi mater sit illustris. Dicit etiam Gilchenius de Benedict. lib. 1. parie rep. c. Raynarius. fol. 156. n. 84. quod omnes in ea concordant, quod, quando mater non est Illuftris, & filii non sunt nati ex damnato coitu, proculdubio locum habet dispositio d. §. ex imperfecto. Quando enim mater est Illuftris, filii spuri, naturales non reputantur legitimis.

3. Sed quid (d) in legitimatis, & nunquid habebit locum, dispositio d. §. ex imperfecto? Respond. quod sic, & est communis opinio, ut attestatur Boer. decif. 251. post n. 14. Sunt enim tales filii redacti ad instar legitimorum, & naturalium. Et hoc maxime, si essent legitimati per subsequens (e) matrimonium, qui in omnibus, & per omnia aequiparantur legitimis: ut dixi supra lib. 2. §. leg. guttatum.

4. Item quero, † nunquid dispositio d. §. ex imperfecto. locum habeat, quando pater testatur inter liberos, qui (f) per statutum essent exclusi à successione, & patrem, & patrem, & quia sint filii dotare, &c. Respond. quod sic, & haec opin. communiter tenetur, ut dicit Gilchenius de Benedict. in 1. parie rep. c. Raynarius fol. 155. n. 81. Hanc etiam dicit esse communem Boer. in d. decif. 241. n. 9. Et ex hoc potes colligere, quod ratio d. §. ex imperfecto. non est, quia causa testati eo causa foveat causam intestati; sed mens favor liberorum, ut supra dixi.

Quaro etiam, nunquid dispositio d. §. ex imperfecto. habeat locum, quando pater testatur inter (g) filios, non primi, & sed ulteriores gradus, puta, instituendo nepotem, vel illi substituendo? Respond. quod sic. Ita tenet Albert de Ros. in d. §. ex imperfecto. ver. Item quia hic dicit, & est communis opin. ut dicit Boer. in d. decif. 241. post n. 3. Semper enim in verbis legis appellationis filiorum veniunt nepotes, ut dixi sup. lib. 2. §. filius. Maxime cum agitur de re ipsius filii favorabili.

Ulterius quo, quid est converto, si filius am. in casibus, in quibus potest condere testamentum, (h) testatur inter parentes, & nunquid eo causa habebit locum dispositio. d. §. ex imperfecto? Respond. (i) quod non. Ita tenet Specul. de instrum. editio. §. compendio post n. 32. verba. quid si filius. & ita communiter concludit, ut dicit Alexander. in d. §. ex imperfecto. n. 7. Hanc etiam opin. esse communem Boer. in d. decif. 240. in fin. verbis. Natta in d. §. ex imperfecto. n. 227. & dicit Riminal. in d. §.

ADDITIONES.

[a] Inter liberos naturales tantum.] Erst * pronuntia. tio liberorum generalis videtur. l. liberorum 220. D. de vero. sicut. ac proinde nonnulli existimant, patrem etiam inter liberos naturales tantum, five spuriis, testamentum sine solemnitatibus; aliqui reguisit, condere posse. Speculat. in cit. de instrum. editio. §. compendio post n. 32. verba. quid si filius. & C. Roman. conf. 197. amplissime Dec. n. 16. Calvini. in l. has confutatio. n. 21. §. ex imperfecto. n. 6. C. de testam. & Salic. in l. fin. C. famili. erexit. Contra tamen sententia longe probabilis, & receptio est. Cum enim † appellatione filii intelligentiur ii, quies nulli nuptiis sunt procreati; l. filium. D. de his qui sibi vel alieni iur. sunt, idem quoque in dubio intelligi debet in pronuntiatione liberorum, ut post DD. hic a Claro memoratis sententiis Ang. Alexand. Iafso. Curt. Jun. n. 16. Siardus n. 4. & Gilchenius n. 28. in d. l. 1. §. ex imperfecto. C. de testam. Vaiqu. in trax. de successione. progress. 3. §. 21. litm. 7. n. 52. Gail. lib. 2. obser. 112. n. 14. Graffius. l. 1. recept. iur. §. test. q. 15. n. 15. Hartman. Pistor. lib. 1. q. 1. n. 19. Fochin. lib. 4. contriv. iur. c. 7. §. test. in trax. de test. p. 4. c. 6. n. 6. cumseq. & Thad. Piso lib. 1. var. refol. c. 7. n. 34.

Hanc conclusionem † non infrangit l. ult. C. de confirmatione suorum, ubi Justinianus scriptum patrem posse naturalibus liberis quoque modo, & consequenter etiam ex testamento minus perfecto, & solemniter, relinquere. Nam verba illa [quocunque modo ei]s deducunt, vel reliquerint non eum habent sensum, ut parentes licet quoque modo etiam legis forma neglecta, filii suis testamento reliquerint: sed ita accipienda sunt: quocunque modo, id est, five deducunt, five reliquerint per modum divisionis, five donations causa mortis, five per codicillos, five denique per testamentum; ut tamen legitimus numerus scilicet in confidencie testamento adhibeatur.

Similiter † conclusionem illam non evirat. l. parentes 2. ff. de ius vocandi, ubi responderunt, parentes naturales in ius vocare nemini posse: eo quod una omnibus parentibus reverentia, que omnibus omnino debetur parentibus, exaudienda est. Quod † cum nostra conclusione nullam affirmatur habet. Siquidem filii naturalibus hereditas non debetur. l. humanitatis. 8. Cod. de usurpatione, liber. sed almenta tantum, Authent. licet patri. Cod. edict. 10.

Praterea † nihil obstat conclusioni nostra. l. ex facto. 7. §. si quis rogatus. 4. ff. de senatusconsultis. Trebellian. ubi certe, si sine liberis deceperit, defecisse videatur, si naturalem filium quis reliquerit. Etenim † anceps, & dubia est naturalis filii significatio, qua non solum notitia, & spiritus designantur: verum etiam ii, qui sunt in servitu genitori, quoniam illi ortum legitimum non habent, cum eos les civilis non agnoscat. l. cum auxiliis. 3. c. de incest. & inutil. nupt. sed fido naturali iure adjuvantur, ex quo naturales appellati, de quibus tractatur in l. illud cestum xo. Inflit. de nupt. & l. adop. vni. 44. §. serviles 2. ff. de rit. nupt. Arque hoc in significatio accipienda sunt d. sex fatio. 17. §. 4. ff. ad S. C. Trebellian. Lascus Titius 82. §. Dame. 12. ff. de lega. 2. & families. Quemadmodum accusatur Franciscus Connamus lib. 10. Comm. iur. civ. c. 1. n. 6. Corrarius l. 1. Mifell. iur. civ. c. 7. n. 8. & Gilken. in l. generaliter. 6. §. cum autem n. 17. C. de institutione & substitutione. HAR.

[b] Sed quid in matre] Matrem † inter liberos naturales perinde, ac inter legitimos testamentum absque solemnitatibus condere posse, defendant, per Doctores hic citatos. Michael Graffius prae dicto §. testamentum, quest. 15. n. 1. Gail. d. lib. 2. obs. 112. n. 2. & Thadeus Piso d. lib. 1. var. refol. c. 7. n. 35. & Hart. Pistor. d. g. 1. n. 20. HAR.

[c] Nam respectu matris.] Ex quo mater que filios non haberet in potestate hoc privilegio uitrius, intelligis ius iustitiae tam liberi testandi non esse parvae potestati tribuendum, intelligis etiam hoc ius filiorum favori non esse adscribendum, quorunq; interest patrem in testata.

testatum decedere nullo legato, nullo fiduciomissio hæreditatem optimam, maximam ab intestato ad eos pertinetem, sed in parentum gratiam constitutum, quorum interest filios invitos etiam imperfecti testamentis obligari: GOVEAN.

[d] Sed quid in legitimatis.] De † liberis naturalibus per subsequens matrimonium legitimatis, non dubitatur, quin inter eos pater testamentum sine solemnitatibus consicer posset: quoniam matrimonium omnem maculam precedentem purgat, & absterget, tanta est eius. 6. qui filii sunt legit. Ceterum † de legitimatis per rescriptum Principis controvertitur: an id statuendum sine circa testamento imperfectum, quod inter liberos ex iusto matrimonio procreatos constitutum est? Et statuendum esse, haec suadet ratio: quod si liberi naturales, qui Imperiali rescripto legitimis efficiuntur, iisdem iuribus, & commodis fratribus debent, qui bus frumenti ceteri, vel legitimo matrimonio progeniti. Nouell. 89. c. 9. §. fit igitur licentia &c. Nec obstat 12. text. in l. ult. C. de his, qui venient statim impetraverant, usi Justinianus in hæc verba rescripti: Si quis aliquid dari, vel fieri voluerit, & legitimis atatis fecerit mentionem, vel si absolute dixerit perfeccio atatis: illam tartuammodo statuere intellectam esse videri volumus, que ex viginti quinque annorum curricula compleatur, non que ab imperiali beneficio supplicetur. Hæc namque diffimilis, & diversa sunt: quia minorem annis viginti quinque Principes facere majorem nequit: ab eum, qui legitimis non est, legitimus efficer potest. Ita docent Bald. in c. de castris 4. n. 34. de off. & potiss. judic. de leg. Jaf. in d. 1. has confutissima 2. §. ex imperfecto. n. 21. C. de teſ. Gail. d. 1. 2. obs. 1. 12. n. 21. O. 22. Thad. Piso d. 1. 1. var. refol. c. 7. n. 25. & Fanch. in l. 4. contriv. iur. c. 3. verba. catorum si filii naturales, & ideo non possunt sufficiere ubi non valeant nisi ab intestato, & sic in vim codicilli? Refp. quod dicitur (a) succedit ex testamento, non autem testam suam ab intestato? Utilitas autem est maxima: quia si valet ut testamento, sufficietur subfiliatio pupillaris, item exhaeratio, idem datur tutoris, que omnia fieri non possunt in codicillis, & ideo non possunt sufficiere ubi non valeant nisi ab intestato, & sic in vim codicilli?

[e] Per subsequens matrimonium.] Addit communem per Menoch. de recip. posse. in 1. remed. n. 43. Hoc intellige, prout tunc, & potissac, non prout, nunc, & in praetatum imperfecto nativitatis tempore. Item limita in filio nato ex concubina retenta, at secus in spuria. Vide per Caphi. in conf. 82. n. 23. & fuisse in collecta mea commun. op. n. 33. verb. legitimatis, ubi fuisse declaravi, & in trib. n. 3. fogg. ubi quid de concepto, pendente iure, & quid matronum in mortis articulo celebrato: & quid de secundis nuptiis, & n. 27. an potest ei in episcopum. GRACCHI.

[f] Qui per suatum efficit exceptio à successione interfazati.

13. Quod testamentum imperfectum, seu minus formale sufficiat etiam liberos, & qui aliquo ab intestato ex peculiari statuti dispositione, vel proprio padro non succederent, tradunt Curtius Junior. & Alex. in d. 21. §. ex imperfecto. C. de teſ. Vaiqu. in trax. de successione. creat. §. 21. n. 52. Caph. conf. 99. in fin. Hæc Zanch. in l. heredit. meis. 57. §. cum ita i. n. 11. 96. ff. ad S. C. Trebellian. Lud. Zunt. in conf. pro uxore. n. 952. Graffius d. §. testamentum. q. 15. num. 4. Piso d. 1. 7. num. 24. & Hartm. Piso. d. g. 1. n. 17. HAR.

[g] Inter filios non primi, sed ulteriores gradus.] Quid † in omib; illis casibus, quibus minus solemnis dispositio inter liberos vim testamenti habere dicitur, non ab intestato, sed magis ex ipso testamento succedit: atque omnia, que de solemnem testamento disposita reperiuntur, etiam hoc in testamento locum fibi vindicent: ita † utrin eo pater pupillariter substituerit, & exheredare, item tutorem confituerit posse, tenent, post Clatum nostrum, & ab allegatis, Alexand. in l. hac confutissima 2. §. ex imperfecto. n. 2. C. de teſ. Decius conf. 610. n. 3. Emanuel. in l. Cotta in l. Gallus. 29. §. & quid si tantum. 5. n. 41. par. 1. ff. de liber. & potiss. heredit. infis. Fernando Vafq. in trax. de successione. creat. §. 21. n. 47. cum. 2. Harp. Zuntius in repson. pro uxore. n. 42. Mich. Graffius lib. 1. recept. iur. §. testamentum, quest. 11. n. 2. Hartm. Pistorius lib. 1. n. 22. & Thadeus Piso lib. 1. var. repson. c. 2. numero 21. HAR.

[h] Testatur inter parentes.] Testamentum † imperfectum, five minus solemnem non valere, si filiusfamilia inter parentes testetur, tenent quoque prater hoc loco citatos, Fernand. Vafq. d. trax. de successione. creat. §. 21. limit. 7. n. 61. & de successione. refol. c. 1. n. 1. 45. Graffius d. §. testamentum. q. 15. num. 6. Gail. d. 1. 2. obs. 112. num. 6. Rodericus Soarez in l. quoniam in priuatu 32. in alti. ampliat. C. de inoffic. refol. Piso d. 1. 1. 7. n. 41. Hartm. Pisor. d. g. 1. n. 18. & Stichardus in d. 1. lac confutissima 2. §. ex imperfecto. n. 5. C. de teſ. HAR.

[i] Quid non.] Addit pro hac opinione Rod. Seur. in rep. l. quoniam in priorib. C. de inoffic. refol. ampl. uit. n. 6. contra rem tamen fententiam Curt. jun. in §. ex imperfecto. n. 4. & novissime Bereng. Fern. in rep. l. in quartam, ff. ad l. Falc. c. 1. n. 47. Gov.

QUÆSTIO XIII.

SUMMARIUM.

EX CLARO.

Ex testamento imperfecto inter liberos succeditur tanquam ex testamento, non autem tanquam ab intestato.

Ex Additionibus.

1. Quomodo ex testam. imperfecto inter liberos succeditur.

2. In isto testamento pater pupillariter substituerit, utremque confituerit potest.

R. Estat nunc videtur circa hanc materiam testamenti inter liberos conditi, nunquid ex humido modi testamento imperfecto inter liberos dicatur succeditur tanquam ex testamento, & non autem tanquam ab intestato? Utilitas autem est maxima: quia si valet ut testamento, sufficietur subfiliatio pupillaris, item exhaeratio, idem datur tutoris, que omnia fieri non possunt in codicillis, & ideo non possunt sufficiere ubi non valeant nisi ab intestato, & sic in vim codicilli? Refp. quod dicitur (a) succedit ex testamento, non autem testam suam ab intestato? Ita tenet gl. in l. filii, in verbo, ab intestato. C. famili. heredit. & ita tenent communiter omnes Doctores, ut dicit Corn. in d. §. ex imperfecto. n. 12. in fin. Bertr. conf. 141. n. 5. hb. 3. in 2. parte. Hanc etiam opin. dicit esse communem Jacob. in d. §. ex imperfecto. n. 221. Satis enim dicitur testamento, ex quo lex illud approbat pro testamento, supplicando defecitus solemnitatem, & vult ex eo succedi.

ADDITIONES.

[a] Dicitur succedit ex testamento, non autem ab intestato. Quod † in omib; illis casibus, quibus minus solemnis dispositio inter liberos vim testamenti habere dicitur, non ab intestato, sed magis ex ipso testamento succedit: atque omnia, que de solemnem testamento disposita reperiuntur, etiam hoc in testamento locum fibi vindicent: ita † utrin eo pater pupillariter substituerit, & exheredare, item tutorem confituerit posse, tenent, post Clatum nostrum, & ab allegatis, Alexand. in l. hac confutissima 2. §. ex imperfecto. n. 2. C. de teſ. Decius conf. 610. n. 3. Emanuel. in l. Cotta in l. Gallus. 29. §. & quid si tantum. 5. n. 41. par. 1. ff. de liber. & potiss. heredit. infis. Fernando Vafq. in trax. de successione. creat. §. 21. n. 47. cum. 2. Harp. Zuntius in repson. pro uxore. n. 42. Mich. Graffius lib. 1. recept. iur. §. testamentum, quest. 11. n. 2. Hartm. Pistorius lib. 1. n. 22. & Thadeus Piso lib. 1. var. repson. c. 2. numero 21. HAR.

QUÆSTIO XIV.

SUMMARIUM.

EX CLARO.

1. Schedula a patre scripta, continens ejus ultimam voluntatem, valeret inter liberos in vim testamenti.

2. Et an reviverat quod in ea aposta si dies.

3. Et an debet esse in omnibus per extensum scripta absque aliqua abbreviatione.

4. Et quid si eam modum ab ipso patre subscripta, non autem ejus manu in totum scripta.